

Evaluatie Structuur Plus groepen SBO¹

Inleiding

De Structuur Plus groepen (n=3) van een SBO zijn gestart als pilot en worden ieder jaar geëvalueerd. Dit jaar is gekozen om deze evaluatie te houden met behulp van de dialoogtafel-methodiek, ontwikkeld door de Academische Werkplaats Transformatie Jeugd Friesland². Met ouders uit alle drie groepen van de Structuur Plus (onderbouw, middenbouw en bovenbouw) is een interview gehouden. De uitkomsten zijn vervolgens tijdens een dialoogtafel met betrokken professionals besproken.

Werkwijze

Betrokkenen van elke Structuur Plus groep van SBO in Friesland hebben één casus per groep geselecteerd (n=3). De ouder(s) heeft/hebben toestemming gegeven om mee te werken en zijn vervolgens geïnterviewd door een onderzoeker van de AWTJF aan de hand van topiclijst. Deze topiclijst is samen met betrokkenen van het SBO ontwikkeld en had betrekking op specifieke thema's, gerelateerd aan de Structuur Plus groepen, zoals de aanmelding, ervaren uitkomsten en tevredenheid, contact met school en samenwerking tussen zorg en onderwijs.

Het verslag van het interview – door de ouder(s) goedgekeurd – is tijdens een gezamenlijk gesprek, een zogenaamde dialoogtafel, aan leerkracht, zorgassistent en andere betrokken collega's voorgelegd. Hiervoor is van te voren met betrokkenen een voorgestructureerde agenda opgesteld. Onder leiding van een onafhankelijk voorzitter hebben zij gezamenlijk gereflecteerd op de weergegeven ervaringen van ouders en in hoeverre de benoemde ervaringen herkenbaar zijn: wat er goed gaat en wat er nog beter kan. Vervolgens hebben zij gekeken in hoeverre de genoemde punten volgens hen incidenteel of structureel zijn en of deze ook bij andere leerlingen/groepen binnen de Structuur Plus spelen en welke positieve en belemmerende factoren zij zelf zien (aan de hand van het model uit figuur 1). Tenslotte hebben zij samen nagedacht over aanbevelingen. De deelnemers aan de dialoogtafel hebben vervolgens het verslag van dit gesprek gelezen en konden hun reactie geven. Na vaststelling van het verslag hebben de onderzoekers van de AWTJF de belangrijkste inzichten per dialoogtafel visueel weergegeven in dit zgn. casus profiel.

Terugkoppeling uitkomsten

De hier weergegeven bevindingen zijn afkomstig uit bovengenoemd interview met ouders en bijbehorende dialoogtafel. Het doel van deze gesprekken was om vanuit de verschillende perspectieven terug te kijken op de ondersteuning die de Structuur Plus groep aan de leerlingen biedt. Die verschillende perspectieven leveren zicht op positieve en belemmerende factoren die in de beleving van de betrokkenen een rol hebben gespeeld in de uiteindelijke resultaten van de ondersteuning door de Structuur Plus groepen. *Het gaat dus om een reconstructie van beleving en niet persé om een reconstructie van feiten.*

Deze bevindingen zijn in eerste instantie met de adjunct-directeur en vervolgens in de projectgroep betrokken bij de Structuur Plus groepen en met een aantal beleidsmedewerkers van Friese gemeenten besproken. Vervolgens zijn deze bevindingen in de Stuurgroep van de Structuur Plus groepen besproken. Tenslotte zijn de bevindingen besproken met de bij de Structuur Plus groepen betrokken professionals, waaronder de leerkrachten, intern begeleider, orthopedagoog en jeugdhulpverlener.

Figuur 1: Conceptueel model beïnvloedende factoren

Toelichting conceptueel model

Een uitkomst van een ondersteuningstraject is altijd het resultaat van meerdere factoren, die samen tot een bepaalde uitkomst leiden, dus niet het resultaat van één succesfactor of één belemmerende factor op zichzelf. Deze beïnvloedende factoren kunnen te maken hebben met het gezin, met de betrokken professionals en de organisatie waarin wordt gewerkt of met de ingezette interventies.

Een succesfactor heeft in gunstige zin bijgedragen aan een positieve uitkomst van het hulpverleningsproces. Het gaat dan bijvoorbeeld om hoge motivatie (gezin), goede samenwerking (hulpverleners) of bewezen effectieve hulp (interventie), e.d. Een belemmerende factor heeft de potentie de uitkomst van het hulpverleningsproces negatief te beïnvloeden en/of draagt bij aan een suboptimale uitkomst. Het gaat dan bijvoorbeeld om negatieve verwachtingen over de ondersteuning (gezin), hoge werkdruk hulpverleners (organisatie), gebrek aan maatwerk (interventie).

¹ Mocht u deze presentatie van bevindingen willen verspreiden, dan verzoeken we u de volgende bronvermelding aan te houden:

Evaluatie Structuur Plus groepen m.b.v. de dialoogtafelmethodiek. Academische Werkplaats Transformatie Jeugd Friesland. Leeuwarden.

² Voor meer informatie of contact zie www.awtjf.nl

CASUS BESCHRIJVING

Kind: Kind basisschoolleeftijd met kenmerken van ASS en ADHD valt bij de overgang naar groep 3 uit bij het regulier basisonderwijs. Kind gaat vervolgens naar Structuur Plus groep.

Samenstelling gezin: Samengesteld gezin met drie kinderen

Opleidingsniveau ouder: HBO

Inkomen ouder: werkend

Hulpgeschiedenis: Basisschoolleeftijd: Uitval regulier onderwijs, verwijzing naar Structuur Plus groep.

UITKOMSTEN

Tevredenheid: hoog. Ouder ervaart de ondersteuning en de zorgstructuur op school als heel prettig en nuttig voor de problematiek die haar kind heeft.

Doelrealisatie:

Kind

- Is weer stuk vrolijker, kan zichzelf zijn en zit lekker in zijn vel
- Heeft het leuk op school
- Achterstand van een jaar is deels ingehaald, leertraject loopt weer
- Lezen gaat steeds beter
- Sociaal emotionele ontwikkeling groeit (lukt beter om grenzen te stellen, met anderen omgaan)

Doelrealisatie

Kind

- Luistert niet altijd naar anderen dan biologische ouders
- Heeft moeite om buiten school, op school geleerde vaardigheden toe te passen

POSITIEVE FACTOREN (↑ mogelijke oorzaken)

GEZIN

Beide ouders creëren duidelijkheid voor kind en hanteren dezelfde structuur en pictogrammen voor kind^c

PROFESSIONAL

Goede samenwerking tussen professionals:

- ↑ goede afstemming tussen leerkracht/intern begeleider en gezinsbegeleider GGZ-instelling^c
- ↑ leerkracht en zorgassistent stemmen af en hanteren dezelfde aanpak
- ↑ één lijn in en verbinding met thuisbegeleiding en begeleiding op school
- ↑ professionals weten wat ze aan elkaar hebben
- ↑ intern begeleider en jeugdhulpverlener beschikbaar voor ad hoc advies en ondersteuning
- ↑ korte lijnen tussen professionals op school

Alliantie: goede samenwerking met kind en ouders:

- ↑ de nadruk ligt op kwaliteiten: een positieve benadering^c
- ↑ leerkracht en zorgassistent sluiten aan bij wat kind nodig heeft
- ↑ korte, directe lijnen van professionals naar ouders (bv. via mail)
- ↑ duidelijke rolverdeling / één aanspreekpunt op school voor ouders^c

Gezamenlijke besluitvorming:

- ↑ ouders worden in hun kracht gezet:
 - ↑ ouders worden meegenomen in de ontwikkeling van hun kind^c
 - ↑ er wordt goed naar ouders geluisterd, hoe zij dingen ervaren en aanpakken^c
- ↑ besluiten worden samen genomen, doelen samen gesteld^c
- ↑ regelmatig overleg tussen ouder en leerkracht^c

Maatwerk bieden:

- ↑ geduld van de leerkracht
- ↑ continue monitoring van leerlingen:
 - ↑ observatie in de klas door intern begeleiding en gedragsdeskundige
- ↑ individuele ondersteuning van leerlingen op school m.b.t. sociaal emotionele ontwikkeling en zelfredzaamheid
- ↑ ondersteuning door ervaren, gekwalificeerde zorgassistent
- ↑ aanwezigheid jeugdhulpverlener op school, die alle kinderen kent

Als professional in je kracht staan:

- ↑ kwetsbaar durven opstellen, hulp vragen en daardoor groeien
- ↑ leerkracht vraagt tips
- ↑ leerkracht kan zijn/haar verhaal kwijt

BELEMMERENDE FACTOREN (↑ mogelijke oorzaken)

GEZIN

Ouders proberen professionals soms tegen elkaar uit te spelen:

- ↑ er ontstaat ruimte:
 - ↑ het is voor ouders onduidelijk wie betrokken zijn bij de plannen
 - ↑ ouders zijn het niet altijd eens met professionals
- Sommige kinderen vertonen dermate externaliserend gedrag dat dit storend is voor de andere kinderen.

PROFESSIONAL

Afstemming/communicatie over taakverdeling niet optimaal:

- ↑ jeugdhulpverlener wordt niet ingezet in contact met ouders
 - ↑ onduidelijkheid over rolverdeling jeugdhulpverlener, intern begeleider en gezinsbegeleider GGZ-instelling
 - ↑ professionals moeten nog verder naar elkaar toe groeien
- #### Leerkrachten communiceren niet altijd met betrokken hulpverleners over wat er speelt bij leerling:
- ↑ leerkrachten zijn zich soms onvoldoende bewust van informeren/betrekken hulpverlening
 - ↑ leerkrachten zijn niet gewend om hulpverleners mee te nemen in communicatie naar ouders
 - ↑ lastig om goede timing te vinden om elkaar te informeren
 - ↑ tijdgebrek

Leerkrachten communiceren niet altijd naar ouders dat hulpverlener(s) betrokken zijn bij gezamenlijke acties van school en hulpverleners m.b.t. kind

Afstemming voor jaarlijkse evaluatie met gebiedsteam is lastig:

- ↑ gebiedsteammedewerkers zijn soms moeilijk te bereiken.

ORGANISATIE

Doorontwikkeling van pilot naar structurele groepen:

- ↑ beleidsnotitie beschikbaar (hoewel niet meer actueel)
- ↑ organisatiestructuur is helderder geworden
- ↑ duidelijke missie en visie geformuleerd

Deskundigheidsbevordering op school:

- ↑ training/voorlichting door GGZ-instelling
- ↑ regelmatig ASS-overleg op school met alle betrokken professionals
- ↑ beschikbaarheid intervisie

Monitoring of leerling binnen Structuur Plus groep past:

- ↑ verschillende opties voor plaatsing leerlingen binnen SBO (reguliere SBO groep, structuurgroep of structuur plus groep)
- ↑ zorgvuldige selectie bij aanmelding van leerlingen voor wie groep bedoeld is
 - ↑ kader en criteria beschikbaar voor aanmelding leerlingen

Regelmatige oudergesprekken

Beschikbaarheid zorgassistent op de groep voor 3 dagen per week

Beschikbaarheid gedragsdeskundige voor advies

Beschikbaarheid jeugdhulpverlener op school

Goede samenwerking en afspraken met betrokken instanties:

- ↑ duidelijke samenwerkingsafspraken met GGZ-instelling
 - ↑ spreekuren GGZ-instelling op school
 - ↑ gezinsbegeleider GGZ-instelling kijkt regelmatig mee in de klas
- ↑ korte lijnen met Samenwerkingsverband Passend Onderwijs

INTERVENTIES

Het innovatorium van school:

↑ sluit aan bij toekomstseisen die aan leerlingen worden gesteld
Beschikbare kennis over autisme in school toegepast (boek Ina van Berckelaer-Onnes)
Gebruik van visualisaties en pictogrammen

Kleine onderwijssetting van Structuur Plus groepen helpt kinderen met ASS groeien:

- ↑ meer rust in de klas
- ↑ meer structuur in de klas

Interventies en ondersteuning vanuit / door GGZ-instelling ^c:

- ↑ inzet Samen Spelen training op school
- ↑ beschikbaarheid interventies via GGZ-instelling, zoals oudercursus, Rots en Water en psycho-educatie ^c
- ↑ huisbezoeken

ORGANISATIE

Werkbelasting: risico op overbelasting leerkracht:

- ↑ leerkracht kan niet altijd gewenste kwaliteit van onderwijs bieden
 - ↑ minder didactische ondersteuning voor leerlingen en leerlingen moeten meer zelfstandig werken
 - ↑ alleen voor de groep staan kost veel energie
 - ↑ meer escalaties op de groep
 - ↑ leerkracht heeft onvoldoende tijd om individuele leerling de nodige aandacht te geven
 - ↑ zorgassistent is niet elke dag aanwezig
 - ↑ gebrek aan (financiële) ruimte voor meer assistentie op de groep
 - ↑ er zijn grote niveaoverschillen binnen één groep, zowel in onderwijsniveau als in gedrag
 - ↑ brede clustergroepen (1-2-3, 4-5-6)
 - ↑ geen pauze mogelijk voor leerkrachten (ook niet voor toiletbezoek)
 - ↑ kinderen kunnen niet alleen gelaten worden
 - ↑ er zijn pieken in de zorgzwaarte op de groep

Onduidelijkheid over taak/rol van jeugdhulpverlener en gedragsdeskundigen:

- ↑ verschuiving van rolverdeling tussen leerkracht en jeugdhulpverlener
- ↑ verbindende rol jeugdhulpverlener naar ouders toe wordt door andere professionals opgepakt
- ↑ coachende rol jeugdhulpverlener op gebied ASS komt niet uit de verf
 - ↑ intern begeleider is eerste aanspreekpunt voor leerkrachten

Verschillende gedragsdeskundigen zijn betrokken bij de Structuur Plus groepen met beperkt aantal uren per groep

Aanmelding bij GGZ-instelling duurde lang ^c:

- ↑ verwijzing via gebiedsteam verliep niet goed, uiteindelijk via huisarts verwezen ^c

Onduidelijkheid over wie welke taken doet:

- ↑ organisatiestructuur van Structuur Plus groepen onhelder
- ↑ overlegstructuur en taakverdeling onvoldoende scherp uitgewerkt

Leerlingen in de Structuur Plus groep, die daar eigenlijk niet passen:

- ↑ school heeft zorgplicht, totdat ander passend aanbod voor leerling is gerealiseerd
- ↑ match tussen leerling met ASS en de Structuur Plus groep is lastig in te schatten
 - ↑ er is geen dossier over de potentiële leerling beschikbaar
 - ↑ aanmelding/indicatiestelling verloopt via Commissie voor Advies in Leeuwarden

↑ aanmeldcriteria waren bij de start van de Structuur Plus groep nog niet helder geformuleerd

Gebrek aan (nabije) nevenruimte voor kinderen die een aparte ruimte nodig hebben (met als gevolg negatieve opmerkingen tegen kinderen met ASS door andere leerlingen van de school)

Onvoldoende gelegenheid om als team het proces van de (door)ontwikkeling van de Structuur Plus groepen te evalueren:

- ↑ agenda's vergaderingen zijn volgepland
- ↑ bij het ASS-overleg zijn niet alle professionals aanwezig
- ↑ na schooltijd hebben de professionals geen energie meer voor overleg
- ↑ veel verschillende partijen betrokken bij de Structuur Plus groepen

Onduidelijkheid over status Structuur Plus groepen:

- ↑ vanuit de stuurgroep is gebrek aan of late communicatie over continuïteit Structuur Plus groepen

Knelpunten rondom financiering/beschikkingen:

- ↑ constructie van hoofd- en onderaannemerschap maakt proces rondom beschikkingen ingewikkeld
- ↑ financiering GGZ-instelling (kind gebonden) loopt niet synchroon met financiering Structuur Plus groepen
- ↑ geen eenduidige beschikkingenstructuur voor Structuur Plus groepen en thuisbegeleiding

Werving (inval)leerkrachten (en zorg-assistenten) is lastig:

- ↑ imagoprobleem speciaal (basis) onderwijs
- ↑ lage functie indeling/inschaling zorgassistent

Taxichauffeurs van het leerlingenvervoer weten niet altijd hoe ze met leerlingen met ASS om moeten gaan

INTERVENTIES

Naast de Structuur Plus groepen zijn onvoldoende passende interventies/plaatsen voor leerlingen met ASS in Friesland beschikbaar:

- ↑ dure vorm van onderwijs

Interventies, zoals Rots en Water, die niet op school worden uitgevoerd, maar bij de betreffende instantie, belemmeren kinderen om de geleerde vaardigheden op school toe te passen ^c